

NOVI PROFIL MLEKARSKOG RADNIKA — VOZAČ AUTOCISTERNE ZA SAKUPLJANJE MLEKA*

Velimir JOVANOVIĆ, dipl. inž., Institut za mlekarstvo, Beograd

SAŽETAK

Uvođenje uređaja za hlađenje mleka kod proizvođača i prevoz autocister-nama do mlekare otvara nove probleme koji zahtevaju rešenje. U članku se razmatraju mere potrebne da mleko s dobrom kvalitetom stigne do mlekare, a to su: a) izbor najpodesnije auto-cisterne za prevoz mleka, kako s tehnološkog tako i s ekonomskog stanovišta; b) priprema i osposobljavanje vozača auto-cisterne za zadatke sakupljanja mleka. Autor se zalaže za obrazovanje ovog tipa radnika kroz redovan proces obrazovanja i za doškolovanje postojećeg kadra.

*

Zakonski propisi koji uslovljavaju minimalnu otkupnu cenu mleka i pravo na ostvarivanje premije, zavisno od kvaliteta mleka u širem smislu ovog pojma, kao i zaoštrena borba za plasman mleka i mlečnih proizvoda doprineli su masovnom uvođenju hlađenja mleka kao savremenog tehnološkog postupka obrade mleka na mestu proizvodnje. Ovo efikasno tehnološko-tehničko rešenje za očuvanje kvaliteta mleka realizuje se u saradnji mlekarske industrije, organizacija-nosioca kooperativne proizvodnje mleka i mlečnih farmi na društvenom sektoru.

Međutim, rešenjem ovog pitanja postavlja se na dnevni red i sledeći tehnološki zahvat u hronološkom nizu mera za poboljšanje kvaliteta mleka, tj. problem odgovarajućeg načina sakupljanja mleka s mesta proizvodnje i njegovog transporta do mlekare. Za razliku od prvog problema, koji spada u domen zajedničkog nastojanja proizvođača i prerađivača, ovaj drugi treba da rešavaju same mlekare, pošto je zakonodavac predvideo kvantitativno i kvalitativno preuzimanje mleka na mestu proizvodnje (farma, sabirno mesto).

Nažalost, dok je proces uvođenja hlađenja mleka na mestu proizvodnje tekao mnogo brže, prelazak na savremeni način sakupljanja mleka, tj. na korišćenje specijalnih auto-cisterni za mleko, teče mnogo sporije. Primena ovih cisterni, kao savremenog načina u organizaciji sakupljanja mleka s mesta proizvodnje i transporta do mlekare, treba da omogući njegovo kvantitativno i kvalitativno preuzimanje, očuvanje kvaliteta, a istovremeno i da doprinese sniženju troškova transporta, tj. racionalnijem korišćenju voznog parka, kao i ekonomičnijem utrošku radnog vremena i materijala.

Da bi se ostvarili napred navedeni zadaci, potrebno je preduzeti ove mere: najpre izvršiti izbor najpodesnije automlečne cisterne, i to kako s tehnološkog

* Referat održan na XVIII seminaru za mljekarsku industriju na Prehrambeno-biotehno-loškom fakultetu, Zagreb, 6—8. II 1980.

tako i s ekonomskog aspekta, a zatim pristupiti pripremi, odnosno osposobljavanju vozača auto-cisterne za nove zadatke koji se pred njega postavljaju.

Izbor odgovarajućeg tehnološko-tehničkog, a istovremeno i ekonomski opravdanog rešenja treba da bude rezultat intenzivne saradnje mlekarске i metaloprerađivačke autoindustrije i naučnoistraživačkih institucija. Međutim, osposobljavanje novog profila mlekarског radnika, vozača auto-cisterne za sakupljanje mleka, treba da bude rezultat intenzivne saradnje mlekarске industrije, postojećih specijaliziranih mlekarских škola, sistema usmerenog obrazovanja i naučnoistraživačkih institucija.

Nova savremena tehnička rešenja automlečnih cisterni, a s tim u vezi i novi tehnološki postupak i preuzimanje mleka, određuju i radne zadatke koji stoje pred ovim novim profilom mlekarског radnika.

Prilikom preuzimanja mleka na mestu proizvodnje vozač auto-cisterne treba da obavi niz operacija. Pre svega, treba da utvrdi količinu mleka koja se nalazi u bazenu za hlađenje. Način utvrđivanja količine mleka pri preuzimanju zavisi od tehničkog rešenja automlečne cisterne. Savremeni tipovi, koji su mnogo skuplji, snabdeveni su protočnim meračem koji na brojčaniku registruje preuzete količine mleka. Iako su ovi brojači tehnički usavršeni, za pravilan rad potrebna je i obučenost radnika koji njima rukuju.

Međutim, ako cisterna nije kompletirana ovim protočnim meračem, vozač utvrđuje količinu mleka u bazenu mernim štapom koji se isporučuje zajedno s bazenom. Postoje dve vrste mernih štapova-lenjira s milimetarskom podelom i odgovarajućom tabelom — skalom s preračunatim količinama, ili štap s podacima koji neposredno označavaju odgovarajuću litražu.

Pošto je vozač utvrdio količinu mleka, dužan je da taj podatak unese u potvrdu o preuzetoj količini.

Jedan od bitnih zadataka vozača je da izvrši prvu grubu selekciju mleka, tj. da donese zaključak da li ga po stepenu njegovog kvaliteta sme ili ne sme preuzeti. Ovaj zadatak danas obavlja vozač koristeći neku od brzih metoda za određivanje orijentacione kiselosti mleka. U tu svrhu se kao praktičan pokazao »pištolj« koji kao reagens koristi 70% -tni alkohol kojim se izaziva zgrušavanje mleka čija kiselost prelazi 7,6° po Soxhlet-Henkelu.

Međutim, danas se za ovu prvu grubu selekciju pri preuzimanju mleka iz bazena u automlečnu cisternu uspešno koriste specijalni pH-metri. Oni nam omogućavaju ispitivanje pH vrednosti, a istovremeno utvrđuju i temperaturu mleka pri preuzimanju. Mleko prilikom usisavanja struji pored jedne sonde koja u deliću sekunde izmeri pH-vrednost i temperaturu. Kontrolne sijalice emituju signale koji nam omogućavaju svrstavanje mleka u tri kategorije (dobro, još upotrebljivo i loše) s tim što se prilikom prekoračenja određenih graničnih vrednosti čuje i akustično upozorenje.

Pre početka pretakanja mleka vozač je dužan da uključi mešalicu bazena u rad da bi se izjednačio sadržaj mleka u bazenu. Vreme rada mešalice zavisi od prethodnog vremena mirovanja mleka i same konstrukcije bazena, tj. mešalice. Orijentaciono možemo reći da je dovoljno 3—5 minuta rada mešalice da bi se uspešno izvršilo ujednačavanje sadržaja mleka, ako je eventualno došlo do njegovog raslojavanja. Ovo je potrebno ne samo radi uzimanja reprezentativnog uzorka već i radi realnijeg utvrđivanja temperature mleka.

Pri klasičnom uzimanju reprezentativnog uzorka mleka u bočicu, osim rada mešalice, koja treba da je dobro ujednačila sadržaj mleka, potrebno je kašikom za uzimanje uzorka napraviti nekoliko okretaja, pa tek onda zahvatiti mleko i sipati ga u bočicu. Tom prilikom treba voditi računa da bočica ne bude napunjena do samog vrha.

Ako se mleko preuzima automlečnom cisternom koja je snabdevena uređajem za otkapljivanje i formiranje prosečnog uzorka, vozač ne uzima uzorak na klasični način, već se reprezentativni uzorak za laboratorijsko ispitivanje mleka dobija pri kontinuiranom prolasku mleka kroz ovaj uređaj.

Posle uzimanja reprezentativnog uzorka na klasični način vozač utvrđuje temperaturu mleka u bazenu i taj podatak takođe unosi u potvrdu o količini preuzetog mleka.

Uzorak uzet za laboratorijsko ispitivanje vozač stavlja u terenski hladionik i najkasnije kroz dva časa, pri dozovu mleka u mlekaru, predaje ga laboratoriji.

Nabrojani radni zadaci, sadržaj i obim poslova koje obavlja vozač prilikom preuzimanja mleka na mestu proizvodnje, primenom automlečne cisterne za sakupljanje i transportovanje mleka do mlekare, stavljaju na dnevni red i neodložno traže formiranje vozača određenog stručnog profila. Ovde je sada reč o ličnosti koja treba da u sebi pored vozača objedini i lik kvalifikovanog mlekarskog radnika — laboranta. Vozač-mlekarski laborant je u svojoj suštini sasvim nova profesija, tj. novi profil mlekarskog radnika.

Ako se, osim napred nabrojanih stručno-mlekarskih radnih zadataka, ima u vidu da je ova ličnost svakodnevno na relaciji mlekara-nosilac kooperativne proizvodnje, odnosno proizvođač mleka, onda je neophodno da osim potrebnih stručnih kvalifikacija vozača za motorno vozilo odgovarajuće kategorije i mlekarskih kvalifikacija ovaj radnik mora da ima i odgovarajuće moralne kvalitete.

Sve do sada izneto ukazuje na potrebu preduzimanja odgovarajućih mera, s jedne strane kroz redovan proces obrazovanja kadrova, a s druge strane kroz hitno pristupanje prekvalifikaciji i doškolovanju postojećeg kadra.

U redovnom obrazovanju kadrova potrebno je fleksibilnije učvršćivati i širiti veze između školskog procesa i svakodnevne životne prakse. Stereotipne školske udžbenike koji su nekad obično počinjali »Još su stari Egipćani« treba proširivati savremenom organizacijom rada, mehanizacijom proizvodnog procesa, povećavanjem efikasnosti rada i kvaliteta proizvoda. Istovremeno, treba stvoriti skladni sistem sticanja većih kvalifikacija kojim će se uspešno ostvariti dopunsko obrazovanje. To će doprineti prekvalifikaciji postojećih kadrova i formiranju novih profila koji su imperativ za savremena tehnološka rešenja.

Međutim, za uspešniji proces dokvalifikacije (u ovom slučaju prekvalifikaciju vozača u novi profil mlekarskog radnika-vozača automlečne cisterne za sakupljanje mleka) s obzirom na prošireni sadržaj i obim rada, potrebno je paralelno s merama obrazovanja, preduzeti u duhu Zakona o udruženom radu i odgovarajuće vrednovanje njegovog rada, odnosno njegov dohodak treba direktno vezati za rezultate njegovog rada, tj. za količinu i kvalitet sakupljenog mleka.

Da bi se ovi zadaci uspešno proveli u život, neophodno je da mlekarska industrija konačno, ne samo zbog zakonskih propisa već pre svega radi svog daljeg prosperiteta, pristupi primeni diferencijalnih cena pri otkupljivanju sirovog mleka.